

SKUP 2008 – 8

Prosjekt:	Saera Khan ringte spåkoner
Medarbeider:	Marianne Johansen og Eirik Mosveen
Publikasjon:	VG
Publisert:	Februar 2008
Medium:	Avis
Tema:	Politikk

*Marianne
Johansen
Eirik
Mosveen*
Metoderapport
Skup 2008

† 052943 008472
Nr. 277
Torsdag
S. 08-0946
2008
Uke 41
Kr. 11,00
FOR ALL OVER PRESS

• SIDE 32 og 33
FOR ALL OVER PRESS

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

25. februar til
29. februar 2008

Verdens Gang AS
Reportasjeavdelingen
Postboks 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

Marianne Johansen
Oberst Rodes vei 30b
1152 Oslo
Tlf 99 21 83 13
Eirik Mosveen
Bøgata 4
0655 Oslo
Telefon 91182902

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

1. Innledning

Første gang vi fikk informasjon om at stortingsrepresentant Saera Khan kunne ha ringt spåkoner for betydelige beløp på Stortingets regning, trodde vi ikke at det kunne være mulig. Det fremsto for vilt til å være sant. Var det i det hele tatt verdt å bruke tid på en så

merkverdig sak?

Da vi bestemte oss for å finne ut om det var sant, var det fordi det i tilfelle ville avsløre noe langt mer alvorlig enn en kuriøs historie: At en folkevalgt i Norges lovgivende forsamling, en av Norges mest betrodde 169 personer, urettmessig hadde tilegnet seg tjenester betalt av fellesskapet for flere hundre tusen kroner. Velgerne har krav på å få vite sannheten i en slik sak. Så er det opp til dem om det skal få innvirkning på nominasjon og valgresultat.

Tvilen fulgte oss gjennom hele arbeidet med saken. Usannheter fra Saera Khan og Aps side, omfattende hemmelighold på Stortinget og ”spåkoner” som ikke turte å fortelle det

de visste på grunn av taushetsplikt, gjorde det krevende å komme til bunns i historien. Hadde det ikke vært for VGs lange erfaring i å skrive om pengebruken på Stortinget, hadde vi kanskje lagt saken til side.

Hemmelighold av en persons mobiltelefonutgifter for flere hundre tusen kroner hadde ikke vært mulig verken i regjeringen eller statsadministrasjonen. Men på grunn av at Stortinget har unntatt seg selv fra en rekke lover som gjelder for resten av det offentlige Norge, inkludert offentlighetsloven, var det mulig i den lovgivende forsamlingen. Spørsmålet vi stiller oss etter sakene om stortingspolitikeres skatteunndragelser, urettmessige pensjonsutbetalinger, firmabiler, personlige trenere og mobiltelefonbruk, er om mangelen på kontroll og transparens gjør at Stortinget er slepphendte med penger.

Det kan være grunn til å lure på hvor mange lignende saker som ligger i Stortinget – ukjent for de som har valgt stortingsrepresentantene.

Vi har arbeidet mer eller mindre for fullt i tre uker med denne konkrete saken. Flere andre reportere i VG deltok også i arbeidet etter hvert som saken utviklet seg.

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

2. Redegjørelse for arbeidet. Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Saken startet med en opplysning fra en kilde som hevdet at Saera Khan hadde så høye mobiltelefonregninger at Stortingets administrasjon hadde reagert. På dette tidspunktet

visste vi ingen ting om at telefonutgiftene kunne skyldes telefoner til spåkoner. Men etter flere års arbeid med pengebruken på Stortinget, mistenkte vi at det måtte være snakk om svært høye telefonregninger hvis Stortingets administrasjon hadde satt foten ned.

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

3. Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet? Ble problemstillingen endret underveis? I så fall, hvorfor og hvordan?

I utgangspunktet var problemstillingen vår: Hvor høye telefonregninger har Saera Khan hatt, hva skyldes de høye regningene hennes og har det vært riktig at skattebetalerne skal dekke dem? Etter at den første saken hadde stått på trykk, fikk vi informasjon om at utgiftene hennes kunne skyldes telefoner til spåkoner. Som en følge av dette, ble vi også opptatt av å finne ut om spåkonene påvirket hennes politiske virke og stemmegivning som stortingsrepresentant.

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

4. Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis m.v.

Den største utfordringen i arbeidet med saken, har vært å få frem fakta og skille sant fra usant. Det er sjelden at en stortingsrepresentant direkte lyver og dikter opp historier som ikke stemmer med virkeligheten. Men i denne saken opplevde vi at Saera Khan ofte ga oss usanne opplysninger. Kombinert med et omfattende hemmelighold på Stortinget, gjorde dette arbeidet krevende. Vi måtte støtte oss på informasjon vi fikk fra spåkoner. Men spåkonene ville i utgangspunktet ikke gi oss opplysninger av hensyn til selvpålagt taushetsplikt om kundene sine. De fryktet kundeflukt og angrep fra konkurrenter hvis de fortalte om en kunde i media. Etter mye kontakt med spåkonene fortalte de likevel mer. Men hvem skulle vi tro på? Spåkoner, eller stortingsrepresentanten som fikk støtte fra Stortinget og Ap?

Vi startet med å be Stortinget om innsyn i telefonregningene til samtlige stortingsrepresentanter for 2006, 2007 og første halvår 2008, men fikk avslag. Vi fikk

opplyst at Stortingets presidentskap hadde fattet vedtak om at telefonutgiftene skulle hemmeligholdes, til tross for at VG tidligere har fått innsyn i telefonutgiftene til flere representanter.

Vi ringte Saera Khan og konfronterte henne med påstanden om høye telefonregninger og reaksjon fra Stortinget. - Ja, men det er jo derfor jeg har begynt å betale telefonregningene mine selv, siden jeg ringer mye til familie i utlandet, svarte Khan. Hun påsto at det var hun selv som hadde tatt initiativ til å betale regningene av egen lomme. Storingspresident Thorbjørn Jagland (Ap) opplyste imidlertid at det var han som hadde stanset betalingen av telefonregningene hennes og at enda en representant hadde fått advarsel på grunn av høye regninger. Han påsto at Stortinget følger offentlighetsloven (!), men nektet å opplyse om størrelsen på Khans telefonregninger og hvem den andre representanten som hadde fått en advarsel om for høye regninger, var. Dagen før saken skulle publiseres, om ettermiddagen lørdag 20. september, kontaktet Saera Khan oss. Hun lovt å legge frem telefonutgiftene sine, og ba oss om å vente med å trykke saken til hun hadde fått tak i regningene fra Stortingets administrasjon. Vi ville gjøre vårt ytterste for å få frem fakta i saken, og valgte derfor å utsette publiseringen. Hun lovt å få tak i regningene mandag formiddag. Da mandagen kom fikk vi ikke kontakt med Khan. Ifølge en rådgiver på Stortinget var det på grunn av sykdom i familien. Vi utsatte saken enda en dag. Tirsdag 23. september sendte Khan en e-post der hun skrev: «Jeg ønsker ikke å oppgi noe beløp / tall av prinsipielle grunner. (...) Dessuten har jeg respekt for presidentskapets avgjørelse og beslutning om ikke å offentliggjøre enkeltrepresentanters regninger, og ønsker å være lojal i forhold til det». Onsdag 24. september trykket vi saken "Saera Khan hadde skyhøye telefonregninger – må betale selv".

Samme dag som denne saken sto på trykk fikk vi informasjon om at Saera Khan
METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

gjennom flere år hadde ringt mye til spåkoner. Vi tok kontakt med flere spåkoner for å prøve å få denne opplysningen bekreftet. Vi fikk opplyst at Khan hadde utviklet et konfliktfylt forhold til spå-miljøet, og vi kom i kontakt med to spåkoner som sa de hadde spådd Khan på dyre teletorgnumre. Den ene, som kun ville bli omtalt med spånavnet sitt

"Helle", uttalte at hun hadde bedt Khan om å slutte å ringe henne. Den andre ville være

anonym. Anonymt fikk vi også opplyst at den ene spåkonen en rekke ganger hadde hørt Stortingets klokke kime i bakgrunnen når Khan hadde ringt henne på spåtelefon. Saera Khan selv innrømmet overfor oss at hun "innimellom" ringte spåtelefoner. Men hun påsto at hun kun én gang hadde ringt en spåtelefon på Stortingets regning. De andre

gangene hadde hun betalt telefonregningene selv, sa hun.

Gjennom en rekke samtaler med Khan, oppfordret vi henne sterkt til å vise oss telefonregningene som var betalt av Stortinget, for å få frem fakta og bli ferdig med saken. Etter mye overtalelse fikk vi komme hjem til Khan om morgenen fredag 26. september. Der fikk vi se sladdede versjoner av mobilregningene hennes for 2007 og 2008, som Khan mente skulle bevise at hun ikke hadde ringt teletorgnumre. Hun sa at det var utelukket å vise oss beløpet på regningene. Vi ba henne vise

oss samtalekategoriene på regningene, der det står ”innenlands”, ”utenlands”, ”spesialnumre”, ”innholdstjenester” osv. Da Khan var ferdig med å sladde regningene med kulepenn, hadde hun også sladdet enkelte av samtalekategoriene i tillegg til alle beløp. Under pennestrøkene hennes kunne vi likevel skimte ordet ”satellitt”. Khan forklarte at hun hadde høye telefonregninger blant annet fordi hun hadde en kjæreste som var spesialsoldat i utenlandsoperasjoner. Hun fortalte at hun snakket med ham på satellitt-telefon, som var dyrt. Hun la ikke skjul på at regningene hadde vært veldig høye, men hun avviste fullstendig at det var fordi hun hadde ringt spåtelefoner. Hun fortalte riktignok at hun lenge hadde interessert seg for astrologi og tarot, men hun lo og avviste fullstendig at hun hadde ringt spåtelefoner for store beløp. Telefonregningene var høye fordi hun hadde behov for å snakke med kjæresten og med familie i utlandet. Hun ba oss la være å skrive om spesialsoldat-kjæresten av sikkerhetsmessige grunner. Khans forklaring var spesiell. Men at hun skulle ha ringt spåtelefoner for gigantbeløp var enda mer utrolig. Dessuten hadde vi fått opplyst fra Netcom og Telenor at det ville stå ”spesialnummer” på regningen hvis man ringte teletorgnumre, og etter å ha sett regningene var vi nokså sikre på at denne kategorien kun sto oppført en gang. Beløpet var på rundt tre hundre kroner. Spåkonene vi hadde snakket med kunne huske feil. De hadde ikke noen dokumentasjon på oppringningene fra Khan og de visste ikke hvilket nummer hun ringte fra. Vi tvilte. Men etter en rekke nye samtaler med kilder i spåmiljøet, tvilte vi enda mer på Khans versjon.

Vi gikk en ny runde med Khan. Nå innrømmet hun at hun hadde ringt spåkonene flere ganger, men hun sa at hun hadde ringt dem på deres private nummer de andre gangene, fordi hun kjente dem personlig. Det var vanskelig å få en sammenhengende forklaring fra Khan på telefonutgifter, hvordan hun hadde blitt personlig kjent med spåkonene og hvor ofte hun faktisk hadde ringt dem på spåtelefonen.

Da vi konfronterte stortingsdirektør Hans Brattestå og Thorbjørn Jagland om påstandene om at Khan hadde ringt spåtelefoner på Stortingets regning, kunne de verken avvise

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

eller bekrefte det. De ante ikke. Årsaken var at Khan hadde unnlatt å levere bilag til Stortinget, til tross for gjentatte krav. Vi tvilte enda mer på Khans troverdighet. Hvorfor leverte hun ikke inn bilagene? Regningene vi hadde sett var sladdet så mye at de egentlig ikke dokumenterte noe som helst.

Vi kunne ikke fastslå at Khan hadde ringt dyre spåtelefoner på Stortingets regning, fordi hun selv blånektet for det. Men vi bestemte oss for å skrive en sak basert på opplysningene vi hadde.

Det var vanskelig å komme videre etter denne saken. Vi ba om innsyn i alle statsrådenes mobilutgifter, for å illustrere hvor lite offentlighet som praktiseres på Stortinget sammenlignet med i regjeringen. Vi fikk innsyn i mobilregningene eller mobilutgiftene til samtlige statsråder, inkludert statsminister Jens Stoltenberg, på meget kort tid.

Men stortingspresident Thorbjørn Jagland (Ap) fortsatte å påstå at telefonutgifter til stortingsrepresentanter er unntatt offentlighet av hensyn til ”personvernet”.

Helgen 4.-5. oktober uttalte Saera Khan til flere medier at hun hadde en kjæreste som var spesialsoldat i utenlandsoperasjoner og at telefonregningene hennes var høye fordi hun hadde snakket med ham på satellittelefon. Hun sa at hun bare hadde ringt spåtelefon

en gang.

Spåkonene VG var i kontakt med, ble mer og mer provosert over det de oppfattet som direkte løgn fra Khan. 5. oktober kom vi i kontakt med en ny spåkone, Lillian Johnsen, som hadde dokumentasjon på antall ganger Khan hadde ringt henne. VG fikk etter mye overtalelse komme hjem til henne og se spåloggbøkene hennes. Der hadde hun sirlig oppført alle spåtelefoner hun hadde mottatt: Fødselsdato på innringeren, navnet, dato, antall samtaleminutter og samtaletema. Vi fotograferte sidene i spåloggbøkene der Khans navn og fødselsdato sto oppført, og lovet å sladde alt annet hvis bildet skulle brukes på trykk. Hun hadde ifølge bøkene ringt ti ganger på til sammen fem måneder, og ifølge Johnsen var hun bare en av mange spåkoner som ble oppringt av Khan. Flere av spåkonene fortalte at de hadde stengt Saera Khan ute fra spåtelefonen fordi hun hadde ringt alt for mye, og at de hadde rutiner for å stanse folk som holdt på å ringe seg fra hus og hjem.

Allerede to uker før Khan innrømte og beklaget at hun hadde ført alle bak lyset, tok vi kontakt med Aps parlamentariske leder Hill-Marta Solberg, gjennom hennes politiske rådgiver, sekretariatsnestleder Jardar Flaa. Vi sa til Flaa at vår vurdering var at de fleste forklaringene til Saera Khan i saken ikke kunne medføre riktighet. Kontakten ble tatt av to grunner: For å få Hill-Marta Solberg til å bidra til å opplyse saken, og informere henne i egenskap av det nærmeste man kunne komme Khans foresatte på Stortinget, om at Khan etter vår vurdering befant seg i en meget vanskelig situasjon både menneskelig og politisk. Vi ba Flaa informere Solberg om at vi trodde Khan temmelig sikkert snakket usant og at dette ville komme for en dag. Dermed sto Solberg etter alt å dømme foran en

vanskelig personalsak, og vi anbefalte Ap å gi Saera Khan hjelp og støtte. Flaa forsikret oss senere samme dag om at Solberg var blitt informert, men at hun ikke ville gå inn i saken. Den var det opp til Khan og Stortingets presidentskap og/eller administrasjon å håndtere, sa Flaa.

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

Om kvelden søndag 5. oktober tok vi på nytt kontakt med ledelsen i Aps stortingsgruppe, denne gangen sekretariatsleder Odd Erik Stende. Vi forklarte at vi hadde sett spå-loggbøker som viste at Khan hadde ringt en rekke ganger, og at til sammen fire spåkoner ville gå ut i VG og fortelle at Saera Khan løy. Vi anbefalte igjen at Ap-ledelsen ga henne hjelp i det som måtte være en vanskelig situasjon. VG ville trykket i mandagsavisen trykke denne saken, men utsatte dette da Khan hadde gjort seg utilgjengelig (også for Stende).

På ettermiddagen mandag 6. oktober ba sekretariatsleder Odd Erik Stende og Jardar Flaa

om et møte. Avisen skulle få se underbilagene til Khans telefonregninger. Dette viste seg å ikke stemme. Stende sa i møtet at VG likevel ikke ville få se regningene. Vi påpekte at det faktisk var han og Flaa som hadde invitert oss til Stortinget for å se på papirene. Så ombestemte han seg. Vi skulle få se sladdede regninger, der summene ikke fremgikk. Han stilte imidlertid som en betingelse at dersom vi fikk se dokumentene, måtte vi på forhånd love å legge saken vekk, da dokumentene, ifølge Stende, viste at Khan ikke hadde ringt til spåkoner. Stende opplyste samtidig at han hadde tatt kontakt med Khans telefonoperatør Netcom, som ifølge Stende hadde bekreftet at Khan ikke hadde ringt

spåkoner.

Forutsetningen var naturligvis uakseptabel for VG, og vi bad om å få se dokumentene, hvilket vi etter hvert fikk. Stende sa at Khan hadde ringt til sin kjæreste som var spesialsoldat i Forsvaret. Stende og Flaa mente på den bakgrunn at VG burde droppe hele saken.

Men VGs reportere merket seg at dokumentene viste at Khan angivelig skulle ha snakket på satellittelefon med sin spesialsoldat i Afghanistan 793 ganger i til sammen 133 timer – alt i løpet av ni måneder. Vi spurte Stende og Flaa om de selv i fullt alvor trodde at noe slikt hadde skjedd, og om det i det hele tatt var mulig. Vi sa til Stende og Flaa at vi nå var sikrere enn noen gang på at Khans fremstilling var usann, og at vi i høyeste grad ville jobbe videre med saken.

Det var gått nesten to uker siden den første spåkone-saken i VG, og vi hadde ikke skrevet noe om Khans telefonvirksomhet siden. Flere andre medier hadde begynt å intervju Khan, skrive om kjæresteforholdet hennes, og oppsøke spåkoner. Vi satt på mye informasjon og det var et dilemma hvor lenge vi skulle vente før vi trykket neste sak. Vi valgte å vente – igjen fordi vi ønsket å komme med et så fullstendig bilde som mulig.

Onsdag kveld ble vi kontaktet av en person i Ap på Stortinget som kunne fortelle at det nå var utvikling i saken, ved at Khan hadde endret forklaring.

Til tross for at det var VG som hadde jobbet med denne saken i rundt tre uker, bestemte

gruppeledelsen i Ap seg for ikke å besvare VGs spørsmål, men i stedet sende ut en ufullstendig pressemelding – klokken 23 på kvelden onsdag 8. oktober. Slik sørget Aps gruppe for at to-tre nettaviser kunne publisere at Khan hadde innrømmet å ha ringt ”klarsynte” på Stortingets regning før VG. Først påfølgende morgen kunne VG presentere hele bildet i det som var VGs avsløring, samt at det var ringt for flere hundre tusen kroner.

METODERAPPORT SKUP-PRISEN 2008

5. Konsekvenser

Saken førte til at Saera Khan tilbakebetalte en ukjent, men ifølge Stortinget ”betydelig” sum penger. Hun trakk seg som kandidat på Oslo Aps nominasjonsliste til Stortinget, der

valgkomiteen hadde tiltenkt henne en 6. plass. I stedet fikk nåværende politisk rådgiver for Knut Storberget, Hadja Tajik, 6. plassen på listen. Stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen (Frp) innrømmet at han hadde ringt for 58 000 kroner på seks måneder, og at

han hadde fått en advarsel fra Stortinget.

Mer interessant er kanskje hvilke konsekvenser saken ikke har fått: Velgerne har fortsatt ikke fått vite hvor mye Saera Khan brukte av offentlige midler på å ringe spåkoner.

Velgerne har heller ikke fått vite hvor mye hun har tilbakebetalt, og Stortinget har ikke vurdert om hennes telefonbruk er lovstridig. I skrivende stund har Saera Khan fortsatt ikke levert inn bilagene til telefonregningene sine til Stortinget. Velgerne har heller ikke fått innsyn i Jan Arild Ellingsens telefonregninger og bilag.

Fortsatt hevder Stortingets direktør Hans Brattestå og stortingspresident Thorbjørn

Jagland at Stortinget følger offentlighetsloven. Men telefonutgiftene til statsråder og statsministeren har altså hele tiden vært offentlig informasjon, mens de har vært unntatt offentlighet for stortingsrepresentanter av hensyn til "personvernet". Etter VGs avsløring har imidlertid Stortingets presidentskap vedtatt at stortingsrepresentantenes telefonutgifter skal være offentlig tilgjengelig informasjon fra og med 2009.